

IRAK'TAKİ PROTESTOLAR VE OLASI SENARYOLAR

Gösterilerde tansiyonun yükselmesi, halkın taleplerinin artması ve protestolarda güç kullanılması; Irak'taki halk hareketini siyasi ve ekonomik bir krize dönüştürmektedir. Peki, bu kriz ve potansiyel gelişmelere yönelik Türkiye nasıl bir yol haritası izleyecek?

Dr. Watheq Al-Sadoon

Uzmanı, ORSAM

Irak'ta geçtiğimiz ekim ayında halkın başlattığı protestolar, 2003'ten sonra siyasi rejimin karşı karşıya kaldığı en büyük ve en tehlikeli sorundur. Protestoların boyutu ve Irak'ta nüfuz sahibi taraflarca desteklenmesi, yönetim için ciddi bir tehlike teşkil etmektedir. Protestolar, 2003'ten sonra ülkedeki siyasi rejime tam destek veren başkent Bağdat, merkez ve güney illerde yaşanmaktadır. Yapılan çeşitli müdahalelerle engellenmeye çalışılsa da protestolar tüm hızıyla devam etmektedir.

Öyle ki güvenlik güçlerinin müdahalesi sonucu protestoculardan 418 kişi yaşamını yitirmiş, 17.500 kişi yaralanmış, bazıları ise tutuklanmıştır. Öte yandan protestolar Iraklıların kimlik ve vatandaşlık bilincini harekete geçirmesinin yanı sıra 2003'ten bu yana kota ve mezhepsel rekabete odaklanmış olan yönetim yapısını sarsmıştır. Gösterilerde tansiyonun yükselmesi, halkın taleplerinin artması ve protestolarda güç kullanılması; Irak'taki halk hareketini siyasi ve ekonomik bir krize dönüştürmek-

“

Tüm bu taleplerin içerisinde ise, 2003'ten bu yana Irak yönetiminde olan siyasi tabakanın (parti ve kişiler) görevden alınması talebi ön plana çıkmaktadır. Böyle bir talebin bu denli yüksek sesle ifade edilmesi ise söz konusu protestoların önemini ortaya koymaktadır.

”

Irak'ta gözler, yeni başbakan adayına teklif götürecek Cumhurbaşkanı Salih'te

Irak'ta siyasi partiler, meclis tarafından istifası kabul edilen Adil Abdulmehdi sonrası yeni Başbakan arayışları da siyasetsi hareketlendiriyor

Gösteriler 3.üncü ayında sürüyor

- 1 Ekim'de başlayan Irak'ta hükümet karşıtı gösteriler 3'üncü ayında sürüyor
- Abdulmehdi'nin istifası sonrası yeni başbakan arayışları da siyasetsi hareketlendiriyor
- Şii siyasi partiler, henüz yeni bir Başbakan adayını üzerinde anlaşma sağlamış değil
- Göstericiler, Cumhurbaşkanı Berhem Salih'in yeni hükümeti kurması için kime ve nasıl teklif götüreceğini bekliyor
- Cumhurbaşkanı Salih'in hükümeti kurma teklifini yeni başbakan adayına sunması için 9 gün kaldı
- Meydanlardaki göstericiler siyasi partilerden uzak bağımsız Başbakan ısrarını sürdürüyor

Yeni başbakan seçilene kadar kim hükümetin başında olacak?

Bağımsız Şii politikacı

Abdulmehdi, 13 ay görevde kaldıktan sonra 29 Ekim'de istifa etti

Abdulmehdi 30 günü aşmayacak şekilde görevine devam edebilir

Anayasaya göre Salih'in 15 gün içerisinde meclisin en büyük partisi ya da koalisyonunun adayına hükümeti kurma teklifi götürmesi gerekiyor

Ancak Meclis'te çoğunluğu elinde bulunduramayan bir siyasi parti mevcut değil

Yeni hükümetin kurulmasının aylar sürmesi halinde geçici hükümetin başında Abdulmehdi mi yoksa Salih mi kalacağı ülkede yeni tartışma konusu

Berhem Salih

Irak Cumhurbaşkanı

Iraklı göstericilerin "bağımsız ve siyasi elitten uzak" bir aday ısrarını siyasi partiler üzerinde baskıyı ve aralarındaki anlaşmayı da zorlaştırıyor

ERKEN SEÇİM TARTIŞMALARI

Yeni hükümetin ne zaman ve kimin tarafından kurulacağı tartışmaları sürerken, bu hükümetin ülkeyi erken seçime götüreceği geçici hükümet mi yoksa Abdulmehdi'den sonra kalan 3 yıllık süreyi tamamlayacak hükümet mi olacağı da tartışılıyor

tedir. Peki, bu kriz ve potansiyel gelişmelere yönelik Türkiye nasıl bir yol haritası izleyecek?

Protestolarda hükümetin istifası, yolsuzluğun ortadan kaldırılması, mevcut seçim yasasının değiştirilmesi, bağımsız bir seçim koalisyonunun oluşturulması, erken seçime gidilmesi, partilerin çalışmalarını düzenleyen bir yasanın çıkarılması ve anayasa değişikliği gibi birçok talep dile getirilmektedir. Tüm bu taleplerin içerisinde ise, 2003'ten bu yana Irak yönetiminde olan siyasi tabakanın (parti ve kişiler) görevden alınması talebi ön plana çıkmaktadır. Böyle bir talebin bu denli yüksek sesle ifade

edilmesi ise söz konusu protestoların önemini ortaya koymaktadır. Nitekim protestolar sonucu Başbakan Adil Abdulmehdi 29 Kasım tarihinde görevinden istifa etmiştir. Protestolar, her ne kadar böylesine ciddi bir istifaya neden olsa da göstericilerin geri kalan taleplerinin gerçekleşmesi o kadar kolay değildir. Bilindiği üzere, Irak yönetimindeki siyasi tabaka, Irak'ta nüfuz ve etki sahibi olan İran ile bağlantılıdır. Dolayısıyla yönetimdeki tabakanın siyaset sahnesinden çekilmesi için ülkenin siyaset ve güvenlik meselelerinde İran'ın oynadığı rolün zayıflatılması ya da tamamen bitmesi gerekmektedir. Özellikle Irak'ta İran politikalarına

ve eğilimlerine sadakatle bağlı onlarca silahlı grubun varlığı göz önüne alındığında İran'ın son on altı yıldır Irak'taki kazanımlarından kolayca vazgeçmeyeceği aşikardır. Eğer Iraklı yetkililer sadece güvenlik önlemleri almakla sınırlı kalıp protestocuların taleplerini karşılayamaz, ikna edici siyasi çözümler getiremez, krizi hafifletemez ve durumların daha da kötüleşmesine engel olamazsa protestoların daha fazla şiddetlenerek Irak'ın güvenliği ve istikrarı için ciddi tehdit oluşturması kuvvetle muhtemeldir.

Siyasal, sosyal, ekonomik açıdan ve güvenlik noktasında Irak ile ortak menfaatleri bulunan Türkiye, Irak'ın içerisinde bulunduğu bu kriz karşısında nasıl bir tutum takınacak? Türkiye, bu protestolar karşısında izleyeceği politikalar konusunda zor bir noktada bulunmaktadır. Irak yönetiminin İran tarafından desteklendiğini çok iyi bilen Türkiye, son zamanlarda İran ile siyasi ve ekonomik anlamda görece bir uzlaşma yakalamıştır ve bu sebeple söz konusu protestolar nedeniyle İran ile bir gerilim yaratma taraftarı değildir. Ayrıca Türkiye, mezhepsel sebepler ya da bölgesel rekabetler dolayısıyla Irak'ta halen Türkiye karşıtı bir siyaset ve medya lobisinin olduğunun da farkındadır. Söz konusu lobi, Türkiye'den protestoları destekleyecek herhangi bir resmi açıklamanın gelmesini beklemekte; siyasette ve basında Türkiye karşıtı karalama kampanyaları başlatmayı, Türkiye'nin Irak'taki imajını zedelemeyi ve Irak-Türkiye ilişkilerine zarar vermeyi amaçlamaktadır. Irak halkının büyük çoğunluğu Türkiye'ye olumlu yaklaşmakta ve değer vermektedir. Pek çok Iraklı,

Türkiye'den problemleri ve istekleriyle alakalı olarak Irak ile daha fazla iletişim kurmasını beklemektedir. Türkiye de hükümetlerin değişebileceği ama halkın baki kalacağını bilincinde olarak Irak'taki menfaatlerini gerçekleştirmenin yolunun Irak halkı ile iyi ilişkiler kurmaktan geçtiğinin farkındadır. Bununla birlikte, Türkiye'nin, ülkelerin içişlerine müdahale edilmemesi ve siyasi sistemlerdeki değişikliklerin demokratik yollarla yapılması gibi bölgesel ve uluslararası politikaların da gözetildiği birtakım ilkeleri bulunmaktadır.

2003'ten sonra Irak'taki gelişmelerle nasıl başa çıkılacağı hususu, tüm uluslararası ve bölgesel taraflar için zorlu bir sınav olmuştur. Irak, uluslararası ve bölgesel çatışmaların yaşandığı bir arena haline gelmiştir. Türkiye son yıllarda Irak'taki durumlara karşı doğru stratejiler izlemekte ve doğru hamleler yapmaktadır. Türkiye'nin Irak politikasını incelediğimizde önceliğinin Irak'taki istikrar ve emniyeti desteklemek ve Irak halkının tüm unsurlarına karşı aynı mesafede yer almak olduğunu görürüz. Türkiye, ABD ve İran'ın 2003'ten sonra Irak'taki tecrübelerinden ders çıkarmıştır. Halihazırda Iraklıların çoğu, "Komşularımız ve uluslararası müttefiklerimiz efendimiz değil; arkadaşlarımız olmalı" sloganını dile getirmektedir.

ABD ve İran, Irak'ta politik ve askeri açıdan yeterince güçlü olmalarına rağmen çeşitli meydan okumalarla karşılaşmışlardır. Bu bağlamda Bağdat'taki ABD Büyükelçiliği onlarca kez bombalı saldırıya maruz kalırken Basra, Kerbela ve Nəcəf'teki İran konsoloslukları

protestocular tarafından zaman zaman hedef alınmıştır. Bu nedenle Türkiye, son iki aydır Irak'ta devam eden protesto gösterilerine karşı denge ve rasyonalizm politikalarını benimsemiştir. Protestolarla ilgili Ankara; "Türkiye Irak'ın güvenliği ve istikrarını istemektedir", "Türkiye protestoların barışçıl çizgisinden çıkmamasını ve daha fazla kişinin hayatına sebep olmamasını temenni etmektedir", "Türkiye, Irak makamlarının protestocuların yasal taleplerine anayasal ve demokratik çerçevede cevap vermede başarılı olacağını umuyor" şeklinde resmî açıklamalarda bulunmuştur. Irak'taki protestolara ilişkin diğer bölgesel ve uluslararası tutumlarla karşılaştırıldığında Türkiye'nin denge ve rasyonalizm politikası izlediğini söylemek mümkündür. İran, Irak'taki protestolara şiddetle karşı çıkarken bazı uluslararası ve bölgesel taraflar ise protestoları desteklemektedir. Ancak, Irak halkını ve taleplerini önemsediği için değil; İran ile ya da Irak'ta İran yanlısı yönetim ile süregelen husumetleri dolayısıyla protestolara destek vermektedir.

Irak'ta yaşanan gösterilerin doğuracağı muhtemel senaryolarla ilgili Türkiye'nin izleyeceği politikaları bir an önce belirlemesi gerekmektedir. Protestoların seyrine bakıldığında, İran'a bağlı milislerin ve güvenlik güçlerinin göstericilere daha fazla şiddet uygulayarak tansiyonu yükseltmeleri, silahlı gruplar halinde örgütlenebilecek protestocular ve Irak'ta nüfuzlarını genişletmek isteyen milisler arasında büyük bir iç savaşın yaşanmasına neden olabilir. Eğer bu çatışma devletin ve devlet kurumlarının çöküşüne yol açarsa, ülkenin bir

kaosa sürüklenmesi ve devlet dışı silahlı grupların Irak'ın bazı bölgelerini hakimiyeti altına alması kaçınılmazdır. Irak'ta böylesine tehlikeli senaryoların gerçeğe dönüşmesi halinde Türkiye'nin aşağıda belirtilen muhtemel gelişmelere dair tedbir alması gerekmektedir:

1. Çok sayıda Iraklı'nın topraklarını terk ederek Türkiye'ye yerleşmesi. Halihazırda Türkiye'nin ekonomisi, siyasi durumları ve Türk halkı yeni bir göçmen ve mülteci furmasına tahammül edecek durumda değildir.
2. Kaostan beslenen PKK terör örgütünün ülkedeki karmaşadan yararlanarak Irak-Suriye sınır bölgesinde hakimiyet kurması ve Irak topraklarında etkisini artırması.
3. İran destekli silahlı birliklerin Irak'taki en güçlü ve en örgütlü yapı haline gelmesi. Bu birliklerin hepsi mezhepsel ve ideolojik nedenlerden dolayı Türkiye'ye düşmanlık beslemekte, PKK ile koordinasyona ve Türkiye aleyhine çalışmaya hazır bulunmaktadır. Bu durum ise, Türkiye'nin Irak'ta siyasi, sosyal veya ekonomik anlamda faaliyet göstermesinin zorlaşması anlamına gelmektedir.
4. Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) ve Değişim Hareketi (Goran) gibi Irak Kürt kuvvetlerinin de tıpkı PKK gibi kaostan yararlanarak Kerkük'ü tekrar kontrolü altına alması. Bu senaryonun gerçek olması halinde ise Kerkük'teki Türkmenleri ve Türkiye'yi zor ve tehlikeli bir süreç beklemektedir. ■